

2010.-ben a Gondolat Kiadó gondozásában megjelent a tervezett forrásgyűjtemény, mely a francia nyelven publikált Documents diplomatiques française sur l'histoire du Bassin des Carpates 1918-1932 című sorozat utolsó kötete. A kiadvány szerves folytatása az OTKA támogatásával korábban megjelent I., II., III., IV., kötetének.

A kötet bibliográfiai adatai:

Documents diplomatiques française sur l'histoire du Bassin des Carpates 1918-1932, volume V.
Janvier 1928- Décembre 1932.

Rédacteur en chef de la série: Magda Ádám

Documents recueillis par Magda Ádám et István Majoros

Gondolat Kiadó, Budapest, 2010.

ISBN 978 963 244 2

A megjelent V. kötet a Kárpát-medence 1927-1932-közötti történetére vonatkozó dokumentumokat közli. A kötetben megtalálhatók a kormányfők, külügyminiszterek, nagykövetek, követek titkos utasításai, eligazításai, beszámolóí, nemzetközi tanácskozások jegyzőkönyvei, melyek alapján rekonstruálható az a folyamat, melyek a térségben a gazdasági válság idején lezajlott. Az iratok meggyőzően bizonyítják, hogy a húszas évek végén és a harmincas évek elején a kialakult katasztrofális helyzetért az utódállamok mellett, eltérő mértékben ugyan, de valamennyi nagyhatalom politikája is felelős. A dokumentumok sokaságából az olvasó képet kap azokról pusztításokról, amelyeket a világgazdasági válság a beteg Közép-Európában végzett, és azokról az akadályokról, melyek nehezítették a válságból való kilábalást, s ami továbbsodorta a térséget a katasztrófa felé. A térség fejlődését eddig is gúzsba kötő nacionalista politika a válság éveit alatt felerősödött, akárcsak a protekcionista törekvések, amelyeket ekkor már a szövetségesek egymás rovására is alkalmaztak. Például a vesztes Magyarországgal szemben - ahogy ez a dokumentumokból kiderül - a gazdasági válságot is arra igyekeztek felhasználni, hogy fokozzák a belpolitikai instabilitást, az országban uralkodó káoszt. A kötet iratanyaga bemutatja a térségben lévő kis államok nagyhatalmaktól való függőségének mérhetetlen nagyságát. Az egymással vetélkedő nagyhatalmak a válság éveit alatt igazából nem voltak képesek segíteni a kis államok helyzetén. Mindegyik a saját érdekeinek védelmével volt elfoglalva, protekcionista gazdaságpolitikájukat, kiterjesztették szövetségeseikre is. És noha nagy súlyt fektettek arra, hogy Németország ne profitáljon a kis országok nehéz gazdasági helyzetéből, lépéseikkel éppen ezt segítették elő.

A kötetben közölt dokumentumok sokoldalúan, az eddigi ismereteinktől sokszor jelentősen eltérően mutatják be a Versailles Közép-Európa történetében bekövetkezett változások visszafordíthatatlan folyamatát. Azt a folyamatot, amely szükségszerű következménye volt a Párizsi békekonferencián született döntéseknek, a győztes nagyhatalmak és azok kis szövetségeseinek az ezt követően folytatott rövidlátó politikájának, s a legyőzötteknek a helyzetbe beletörődni nem akaró magatartásának.

Az olvasó a kormányfők, külügyminiszterek, nagykövetek illetve követek titkos utasításai, eligazításai, beszámolóí alapján rekonstruálhatja ezt a folyamatot. Az iratok meggyőzően bizonyítják, hogy a

húszas évek végén és a harmincas évek elején a térségben kialakult katasztrofális helyzetért az utódállamok mellett, eltérő mértékben ugyan, de valamennyi nagyhatalom politikája is felelős.

A dokumentumok sokaságából az olvasó képet kap azokról pusztításokról, amelyeket a világgazdasági válság a beteg Közép-Európában végzett, és azokról az akadályokról, melyek nehezítették a válságból való kilábalást, s ami tovább sodorta a térséget a katasztrófa felé.

A térség fejlődését eddig is gúzsba kötő nacionalista politika a válság éve alatt felerősödött, akárcsak a protekcionista törekvések, amelyeket ekkor már a szövetségesek egymás rovására is alkalmaztak. Például a vesztes Magyarországgal szemben - ahogy ez a dokumentumokból kiderül - a gazdasági válságot is arra igyekeztek felhasználni, hogy fokozzák a belpolitikai instabilitást, az országban uralkodó káoszt.

A kötet iratanyaga bemutatja a térségben lévő kis államok nagyhatalmaktól való függőségének mérhetetlen nagyságát. Az egymással vetélkedő nagyhatalmak a válság éve alatt igazából nem voltak képesek segíteni a kis államok helyzetén. Mindegyik a saját érdekeinek védelmével volt elfoglalva, protekcionista gazdaságpolitikájukat, kiterjesztették szövetségeseikre is. És noha nagy súlyt fektettek arra, hogy Németország ne profitáljon a kis országok nehéz gazdasági helyzetéből, lépéseikkel éppen ezt segítették elő.

A világgazdasági válság különösen nagy pusztítást végzett az Osztrák–Magyar Birodalom utódállamaiban. Az egykor viszonylag jól működő gazdasági egységet szét darabolták. Egymással versengő, egyoldalú gazdasági struktúrával rendelkező, teljes önellátásra képtelen részekre esett szét, amelyek vámhatárokkal bástyázták körül magukat. Valamennyien szembehelyezkedtek a korábban kialakult munkamegosztással, attól tartva, hogy ez alá-fölrendeltségi viszony kialakulásához vezet. A gazdasági kérdéseket kivétel nélkül minden utódállam politikai problémaként kezelte. Az integráló gondolatot következetesen visszautasították.

A kötetben nagyszámú irat található, amelyek a térség integrálására vonatkoznak. A válság hatására számtalan elképzelés született a szét darabolt térség gazdasági újraegyesítésére. Míg eddig valamennyi győző és legyőzött utódállam politikai megfontolásból visszautasította a többoldalú együttműködést, ekkor komolyan mérlegelni kezdték e lehetőséget. Vonatkozik ez mindenekelőtt Csehszlovákiára, Ausztriára és Magyarországra. Az érintett utódállamok a legnagyobb figyelmet a Briand nevéhez fűződő terv iránt mutattak. Ez azzal magyarázható, hogy a francia előterjesztés szerint valamennyi Közép-Európai állam egyenrangú tagja lett volna a tervezett Európai Uniónak. Briand javaslatát számos fenntartás és kritikai észrevétel mellett tárgyalási alapnak fogadták el. A tervet végül a nagyhatalmak buktatták meg. Az iratok alapján nyomon követhető a nagyhatalmak viszonya az éppen napirenden lévő integrációs tervekhez, látható miként igyekeztek ellenfeleik elképzeléseit megbuktatni. A harmincas évek elején összes integrációs terv valamennyi változata kudarcot vallott. Mindez Németországnak kedvezett és vezetett az ismert tragikus végkifejlethez.

A kötetben közölt iratok mellett minden dokumentum tömör tartalmát összefoglaló regeszták készültek. A kiegészítő tudományos jegyzetapparátus személynévmutatóból, helynévmutatóból áll.

Ádám Magda

